

Når forskning skal omsættes til praksis.

Hvordan iværksættes en lokal læseindsats eller et læseprojekt, der virker?

Munkebjerg, 2016

Elisabeth Arnbak
DPU, Århus Universitet

Dagens emner

- 1. Scenen er sat: 'Vi må gøre noget!'**
 - Om buzzwords og (mis)brug af læseforskning
- 2. Planlægningsfasen**
 - Hvordan sikrer du, at indsatsen er omkostningerne værd?
- 3. Implementeringsfasen**
 - En læseindsats handler altid om praksisudvikling
- 4. Kvalitetssikring og evaluering**

'VI MÅ GØRE NOGET'

Hvordan vi kan iværksætte en indsats eller et projekt om læsning, der virker - ikke kun lige nu og her, men som også har en langtidsvirkning?

Ordbindetscore: 67
Gennemsnit for alle lande: 66 (6. klasse)
Gennemsnit for alle lande: 70

Land	Score
Danmark	67
Andet land	70

Land	Antal skoler	% af alle skoler	% af eleverne	Skoler pr. skole	Elever pr. skole
Danmark	11.471	61%	2	2	29
Andet land	11.471	61%	2	2	29

'Vi må gøre noget' – hvad siger forskningen?

'Er det forskerne eller lærerne, der skal bestemme, hvordan vi underviser?'

Det spørgsmål er relevant i disse år, hvor lærerne i stigende grad følger evidensbaserede praksisvejledninger i stedet for at skabe deres egne undervisningsforløb.

Billedligt talt er lærernes opgave blevet at samle Ikea-møbler i stedet for at designe egne, der passer til forskellige behov.

Den nuværende udvikling tegner et billede, hvor forskningen bestemmer i klasselokalet, og hvor de enkelte lærere reduceres til arbejdere, der punkt for punkt udfører vejledninger'.

Maria Damgaard Høegh, kandidat i pædagogisk sociologi, Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus. (februar, 2016)

Best practice, evidensbaseret, forskningsdokumenteret

Hvad siger forskningen – øh, hvad for en forskning?

- Anvendt Sprogvidenskab
- Kognitionspsykologi
- Socialkonstruktivistisk literacyforskning
- Sociologisk forskning (PISA)

Ved vi selv, hvad vi mener med de pædagogiske buzzwords?

- 'Best practice in reading instruction' (ca. 2.080.000 hits)
- 'Evidensbaseret metode' (ca. 274.000 hits)?
- 'Forskningsdokumenteret effekt' (172 hits)?

Den (u)hellige alliance mellem forskning og praksis

1. Anvendt forskning er ikke en imitation af praksis

God forskning forsøger at tage højde for en lang række fejlkilder, der vanskeliggør fortolkning af resultater:

- Forankring i data
- Formulerede formål, hypoteser
- Velbeskrevne deltagergrupper
- Matchede kontrolgrupper
- En velbeskreven indsats
- Pålidelige og valide testredskaber
- Præ- og posttestning (langtidseffekter?)

2. Praksis hverken kan eller skal imitere forskning

Praktikere bør lade sig informere af forskning, men praktikere skal samtidig bruge deres erfaring og sunde fornuft.

Om (mis)brug af forskningsresultater

1. Hvad er forskning?

Forskning er en metode til at forstå et fænomen bedre gennem systematisk og formel indsamling og analyse af data.

2. Tre forskellige forskningsdesign

- Deskriptive undersøgelser (one shot undersøgelser) Rapporterer 'tingenes tilstand' **uden forsøg på at angive årsager.**
- Korrelationsstudier (fx regressionsanalyser) Rapporterer sammenhænge mellem fænomener, **ingen årsagsforklaringer.**
- Interventionsstudier (effektundersøgelser) **undersøger årsagssammenhænge.**

Bliv skarp på evidens

1. Et forskningsrelateret projekt

- Ordkendskabstræning (sammenhængen mellem ordkendskab og læseforståelse).
- Læsebånd (sammenhængen mellem læseerfaring og læseforståelse).

2. Et forskningsbaseret projekt

- Et afkodningsprogram (oversat inspireret af et eksisterende afprøvet engelsk materiale).
- Kompenserende it til alle ordblinde elever (på basis af resultaterne af kontrollerede interventioner).

3. Et forskningsdokumenteret projekt

- En systematisk, kontrolleret afprøvning af en indsats.

Hvorfor er forskningsrapporter og artikler så kedelige?

Forskningsrapporter og artikler indeholder som regel følgende informationer:

1. Baggrund (eksisterende forskning på feltet, og hvad der mangler at blive undersøgt?)
 2. Projektets formål
 3. Hypoteser eller forudsætninger
 4. Metode (tests, indsamling)
 5. Resultater
 6. Diskussion
- Hvis man kun læser resultatafsnittet, overser man de betingelser, hvorunder interventionen er gennemført.
 - Det afstedkommer mange fejltolkninger i nytteværdien/udbredelse smulighederne af resultaterne.

Hvordan bør du reagere på forslag som:

‘De har helt vildt gode resultater med xx metode - den må vi prøve?’

‘Vi vil også have xx program - vi kan vel bare købe en licens?’

‘Vi mener, der må gøres noget ved de dårlige læseresultater - hvad vil du foreslå?’

Hvordan vælger vi den ‘rette’ indsats?

IRA (The International Reading Association) anbefaler, at man stiller sig følgende spørgsmål i beslutningsprocessen:

- Leverer programmet/metoden en systematisk, eksplicit undervisning i strategier, som har vist sammenhæng med gode læseresultater for den type elever, vi underviser?
- Kan metoden tilpasses til de forskellige elevprofiler i vores klasser?
- Er der tests/evalueringsmetoder, som læreren kan bruge til at identificere elever med særlige behov?
- Indeholder programmet/metoden en samling af gode tekster og læsematerialer på forskellige niveauer, genrer, emner osv., så indsatsen tilgodeser elever med forskellige baggrund og forudsætninger?

Er der noget særligt ved læseprojekter?

1. Indsatsens tidsramme

- Skoleåret: En klart afgrænset råderum

2. ‘It’s like shooting at a moving target’

- Skoleelever er i en livsperiode, hvor de udvikler sig kognitivt, personlighedsmæssigt og socialt – næsten uanset hvad, der sker.

3. Alt det, vi ikke har styr på!

- På landsplan
- På kommunalt niveau
- På skoleniveau
- På klasseniveau

Planlægningsfasen

Hvordan iværksættes en indsats eller et projekt om læsning, der virker?

Kommunale læseindsatser og projekter

Start med at stille skarpt på beslutningstager:

- Hvem er beslutningstager: hvilke interesser er i spil?
- Tjek beslutningsgrundlaget: Hvilke informationer/hvilken viden har affødt et ønske om en bestemt indsats?
- Lav en grundig forventningsafstemning: hvilken effekt kan man forvente af en indsats med den økonomi - og den tidsramme?

Undervisningsministeren

Medierne

lokalpolitikere

kommunalbestyrelsen

læsekonsulenten

skolelederen

læsevejledere

lærere

elever

forældre

Hvordan sikrer du, at indsatsen er besværet værd?

1. Ambitioner er godt – men koldt vand i blodet er bedre!

- Fokuser på én vigtig indsats – mange bække små...

2. Tjek dokumentationen af indsatsens effekt

- Elevgrupper, alderstrin, fag (convergence of evidence)?
- Virker metoden bedst på bestemte klassetrin, med bestemte elevgrupper og undervisere, i bestemte fag?

3. Pilotafprøvning: det nye sort

- Lav flere mindre pilotafprøvninger af metoden, før den rulles ud på hele årgangen/skolen/kommunen.

Effektstørrelser

Cohen's D:
0,2 = lille
0,5 = mellem
0,8 = stor

Hvordan sikrer du, at I også opnår samme positive resultater?

- 1. Tilgodeser indsatsen målgruppens behov?**
 - fx faglig læseundervisning til svage læsere?

- 2. Kig indsatsen efter i sømmene**
 - Er der brug for at justere på metodens aktiviteter og arbejdsprocesser (ups! forskningsdokumentation)?
 - Bruges undervisningstiden reelt på at udvikle elevernes læsefærdigheder (Projekt it i læseundervisningen)?
 - Kan man differentiere strategi/aktivitet uden at effektiviteten forringes?

- 3. Hvor krævende er metoden implementere (at lære – og at undervise i)?**

- Hvilke støtteforanstaltninger kan du etablere for at sikre den optimale effekt af indsatsen?

Implementeringsfasen

Aktører og forandringsprocesser

En læseindsats handler altid om praksisudvikling

- 1. Overvej nøje, hvad lærerne skal kunne for at undervise i metoden:**

- Metodens indhold og processer (lærermødeling: 'I do, we do, you do').
- Indsatsens læringsmål: Læreren skal vide, hvordan læse/skrivearbejdet ser ud, når eleven arbejder godt med metoden.
- Indsatsens differentieringsmuligheder: Læreren skal kende variationer i metoden, der er ok for kvaliteten af projektet.

- 2. Hvordan formidler du bedst viden om metoden til læreren?**

- En lærervejledning
- Et kursus i metoden
- Videoklip
- Kollegacoaching

Læseindsatsens didaktiske dimension

1. Et lærerkursus i metoden

- Kurset bør omfatte teoretisk og pædagogisk viden om metoden og mulighed for uformel afprøvning af denne.
- En lærer ændrer kun på sin praksis, hvis han eller hun kan se, at det 'flytter på noget'.

2. Giv (med)ejerskab!

- Tænk udvikling af indsatsens metoder som en proces, der sker i samarbejde med lærere snarere end ved træning af lærere.

3. Styrk lærerens bevidsthed om egen undervisning

- Refleksion over egen praksis: en forudsætning for praksisændring.

Praksisudvikling: Tid er det, vi altid har for lidt af!

Forandring tager tid!

- Lav en tidsplan med indbygget elastik. (projektet tager altid længere tid end planlagt!)
- Tjek kalenderen: fridage, småferier og eksamensperioder kan let ødelægge en projektplan?
- Undgå krydsende effekter! Deltagende elever og lærere bør ikke være involveret i andre projekter.

Forandring kræver en fokuseret indsats - og motivation!

- En langtidseffekt af en intervention vil oftest kræve opfølgning på, om der fortsat arbejdes med projektets indhold og metoder.
- Kollegacoaching?

Kvalitetssikring og evaluering

1. Lav en løbende kvalitetssikring af indsatsen!

- Brug evt. kollegacoaching med observationer af undervisning og konstruktiv feedback til undervisere.

2. Brug løbende evaluering med omtanke!

- Lyt til lærer- og elevreaktioner - MEN foretag ikke justeringer undervejs, der ændrer på indsatsens grundlæggende forudsætninger og læringsmål.

3. Alle aktører skal kende interventionens formål og mål

- Formulér enkle klare mål for indsatsen (beskriv 'den gode læse/skriveadfærd, som projektet skal fremme')

4. Evalueringsformen skal matche indsatsens formål og indhold

- Sæt dig grundigt ind i ræsonnementet bag forskellige test- og evalueringsredskaber!
- Brug gerne forskellige tests af samme færdighed.

Trylledrikken findes ikke!

- Forandring tager tid!
- Langtidsholdbare indsatser kræver stort engagement og udholdenhed af alle aktører og en dygtig og målrettet projektledelse.
- Det er tilladt 'at fejle' – vi skal jo starte et sted!
En dygtig projektledelse og motiverede aktører er ingen garanti for, at indsatsen giver den ønskede effekt.

Fortsat god arbejdslyst!
